

25. neděle v mezidobí (cyklus C)

Homilie – Prozíravost a proaktivita

Text dnešní perikopy (Lk 16,1–13) patří k nejdiskutovanějším Ježíšovým podobenstvím. Zaráží tím, že pán chválí svého správce, ačkoli ten jednal nepoctivě. Exegeté se shodují, že Ježíšova chvála nesměruje k samotnému podvodu, nýbrž k postoji, který správce zaujal ve chvíli krize: **k jeho prozíravosti a schopnosti jednat iniciativně.**

Správce pochopil, že situace, v níž se ocitl, vyžadovala rychlou reakci, a tak využil zbývající možnosti, které měl k dispozici. Tento prvek, tj. **schopnost převzít iniciativu a změnit i nepříznivou situaci ve něco smysluplného**, tvoří důležitý most mezi evangeliem a novodobým pojmem proaktivity, který předložil Stephen R. Covey ve své známé práci *7 návyků skutečně efektivních lidí* (1989).

Definuje on proaktivitu jako postoj, kdy **člověk bere odpovědnost za vlastní život a nenechává se určovat pouze vnějšími okolnostmi**. Hovoří o tzv. *kruhu vlivu* a *kruhu obav*: **neefektivní jedinec se soustředí na to, co nemůže ovlivnit, kdyžto proaktivní investuje svou energii do oblasti, které ovlivnit může.**

Pokud tento princip aplikujeme na dnešní evangelium, vidíme, že správce, ačkoli ztrácí svou pozici, dokáže najít prostor, v němž ještě má určitou možnost jednat. **Nesoustředí se na to, co už ztratil, ale na to, co ještě ovlivnit může.** Právě v tom spočívá jeho prozíravost. Ježíšovo konstatování, že „děti tohoto světa jsou prozíravější než děti světla“, lze tedy číst jako **kritiku pasivity věřících**: často se nechávají určovat okolnostmi a nevnímají, že i v omezeném prostoru existuje možnost zodpovědného a aktivního jednání.

Coveyho pojetí proaktivity se navíc opírá o myšlenku, že **svoboda a odpovědnost nejsou podmíněny vnějšími okolnostmi**. Člověk vždy disponuje „prostorem mezi podnětem a reakcí“, kde se rozhoduje o svém postoji. Z teologického hlediska se toto místo rozhodování dotýká **sféry svědomí a svobody člověka jako Božího obrazu**. Věrnost v maličkostech, o níž mluví evangelium, je právě oním prostorem, kde se lidská svoboda konkretizuje.

Podobenství tak vybízí k hlubšímu pojetí křesťanské odpovědnosti: **víra není pasivním čekáním, nýbrž aktivní orientací na hodnoty, které přesahují okamžité zisky**. Proaktivní křesťan není ten, kdo jen reaguje na okolnosti, ale ten, kdo v každé situaci hledá, jak proměnit i „nespravedlivý mamon“ v prostředek dobra, tj. **ve službu, solidaritu a budování vztahů, které mají věčný rozměr.**

V kontextu 1. čtení z knihy proroka Amosa, dostává tato výzva další rozměr. Amos kritizuje ty, kteří sice slaví náboženské svátky, ale už netrpělivě vyhlíží jejich konec, aby se mohli vrátit k vydělávání peněz. Je to ukázka **pasivního přístupu, jednání tzn. lidé se nechávají zcela pohltit diktátem trhu**. Naproti tomu evangelium vybízí k proaktivní orientaci. Ježíš klade před člověka výzvu: **Musí se svobodně rozhodnout, zda bude sloužit Bohu, nebo mamonu.**

Spojení Ježíšova podobenství a Coveyho myšlenky tak ukazuje dvě roviny téhož problému: **ekonomická racionalita bez morální orientace vede k nespravedlnosti (Amos), ale pasivní víra bez odpovědné iniciativy je neplodná (Lukáš).**

Křesťanská prozíravost a proaktivita tedy znamenají: **převzít odpovědnost za své jednání, soustředit se na to, co skutečně mohu ovlivnit, a orientovat svůj život na hodnoty, které nepodléhají zániku.** To je pravý opak služby mamonu a současně jediná cesta k věrnému následování Ježíše.